

Zo vader, zo zoon?

De intergenerationele overdracht van crimineel gedrag

Marieke van de Rakt, Paul Nieuwbeerta en Nan Dirk de Graaf*

Onderzoek binnen de traditie van de ontwikkelings- en levensloopcriminologie richt zich zowel op *intragenerationele* ontwikkelingen van crimineel gedrag – het verloop van criminele carrières van individuen – als op *intergenerationele* ontwikkelingen – overeenkomsten en verschillen tussen ouders en hun kinderen in crimineel gedrag (Blokland & Nieuwbeerta, 2006). De *intragenerationele* ontwikkelingen zijn de afgelopen jaren veelvuldig onderzocht in empirische studies (Sampson & Laub, 2002; Blokland e.a., 2005; Blokland & Nieuwbeerta, 2004; 2005). De bestaande kennis over deze *intragenerationele* ontwikkeling van criminele levenslopen is voortgekomen uit een aantal grootschalige longitudinale studies naar individueel crimineel gedrag. Het gebruik van dergelijke data met een prospectief design (waarbij twee opeenvolgende generaties worden bekeken) is noodzakelijk om individuele criminele carrières adequaat te kunnen onderzoeken.

Het onderzoek naar de *intergenerationele* veranderingen in criminele levenslopen is daarentegen veel minder ontwikkeld. De huidige kennis over de veranderingen in criminele levenslopen tussen generaties is beperkt en gebaseerd op studies van beperkte kwaliteit. Slechts enkele grootschalige onderzoeksprojecten zijn in staat geweest de overdracht van crimineel gedrag van ouders op hun kinderen te onderzoeken (o.a. Farrington e.a., 1996; Thornberry e.a., 2003). De belangrijkste reden voor het gebrek aan dergelijk onderzoek is dat de eisen die aan de benodigde data worden gesteld erg groot zijn. Allereerst dient men te beschikken over longitudinale gegevens over de ontwikkeling van crimineel gedrag van zowel ouders als kinderen. Daarbij dient men een prospectief design met twee opeenvolgende generaties te hanteren, opdat niet wordt geselecteerd op de afhankelijke variabele (in dit geval: crimineel gedrag van de kinderen). Daarnaast dienen in het design zowel veroordeelde als niet-veroordeelde ouders te worden meegenomen. Tenslotte is een zeer lange observatieperiode noodzakelijk om beide generaties tot in volwassenheid (een tijdspanne van 50 jaar) te kunnen analyseren. Tot nu toe voldoet geen enkel onderzoek aan deze eisen.

Het doel van dit artikel is bij te dragen aan het beperkte maar groeiende aantal criminologische studies naar de *intergenerationele* overdracht van criminaliteit.

* Wij bedanken Stefan Bogaerts, Paul Smit en Marisca Brouwer van het WODC, Rinus Pitstra, Barbara Hoekstra-Schwarte en Cindy Meijer van het CJD in Almelo en Martijn Spruit van het CBG voor hun grote hulp bij onze dataverzameling. Daarnaast danken wij Catrien Bijleveld, David Farrington, alle leden van de sectie sociologie van de Radboud Universiteit Nijmegen, en de betrokken redactieleden en anonieme reviewers van TvC voor hun commentaar op eerdere versies van dit artikel. Stijn Ruijter en Ariana Need danken we voor hun hulp bij de analyses.

We toetsen tegenstrijdige hypothesen afgeleid uit twee ontwikkelingscriminologische theorieën, de zelfcontroletheorie (Gottfredson & Hirschi, 1990) en de leeftijdsgebonden sociale controletheorie (Sampson & Laub, 1993). Daartoe analyseren we gegevens van een nieuw grootschalig, prospectief, longitudinaal project met een zeer lange observatieperiode naar de intergenerationele overdracht van criminaliteit, een onderdeel van de Criminele Carrière en Levensloop Studie (CCLS).

Eerder onderzoek en onderzoeksvragen

Hoewel eerder onderzoek naar de intergenerationele overdracht van crimineel gedrag beperkt is, zijn er in de afgelopen decennia toch enkele studies geweest, die de overeenkomsten en verschillen in crimineel gedrag tussen ouders en hun kinderen hebben onderzocht. In tabel 1 geven we een overzicht van al deze publicaties over de intergenerationele overdracht van crimineel gedrag vanaf 1980.¹ Helaas kent de meerderheid van deze studies verschillende beperkingen. De meeste gebruiken kleine datasets met een retrospectief design. Een studie naar de invloed van ouderlijke veroordelingen op volwassen kinderen ontbreekt geheel. Verreweg de meeste onderzoeken richten zich daarbij alleen op zonen en negeren de invloed van ouderlijke veroordelingen op het criminele gedrag van dochters. Het ontbreekt daarbij in verschillende gevallen aan een vergelijkbare controlegroep. Ten slotte zijn de onderzoeken zeer descriptief van aard en worden ontwikkelingscriminologische theorieën nauwelijks expliciet getoetst.

Toch zijn er enkele grootschalige (in de meeste gevallen retrospectieve) onderzoeken die belangrijke inzichten hebben gegeven in de relatie tussen ouderlijk crimineel gedrag en dat van hun kinderen. Onderzoek van Gorman-Smith e.a. (1998), met de data van de *Chicago Youth Development Study*, laat zien dat personen die veelvuldig crimineel gedrag plegen een relatief grote kans hebben om uit families te komen waarin ook de ouders criminele gedragingen vertonen. Een onderzoek met de grote dataset (1.395 onderzoekspersonen) van de *Pittsburgh Youth Study* door Farrington e.a. (2001) laat eenzelfde verband zien. Daaruit blijkt bovendien dat de vader het meest belangrijke gezinslid is bij het voorspellen van crimineel gedrag van zijn zoon. Sampson & Laub (1993) tonen in hun analyse van ook een substantiële samenhang aan van crimineel gedrag tussen vaders en zonen. Naarmate opvoeding en supervisie door de ouders echter variëren, varieert ook de invloed van het criminele gedrag van vaders op het gedrag van hun kinderen.

Een studie van Thornberry e.a. (2003) bekijkt de invloed van antisociaal gedrag van ouders op agressief gedrag van jonge kinderen. Ook uit deze studie blijkt een direct effect van delinquentie van vaders op het gedrag van hun kinderen, voor moeders lijkt het verband gemedieerd te worden door de opvoedingsstrategie die zij hanteert (Thornberry e.a., 2003). In een later artikel van Thornberry (2005) wordt de invloed van delinquent gedrag van ouders op kinderen tot de leeftijd van gemiddeld negen jaar geanalyseerd. Een recente studie van Jaffee e.a. (2003) van

1 Deze studies zijn de enige die we vonden na een zoektocht in de *Social Science Citation Index*, *Picarta* en de *Criminal Justice Abstracts*. Studies naar de overdracht van incest (o.a. Dunlap e.a., 2002) en naar de overdracht van agressie (o.a. Conger e.a., 2003) blijven buiten beschouwing.

Tabel 1: Studies naar intergenerationale overdracht van crimineel gedrag

Auteurs	Jaar	Dataset	N	Meting	Selectie
Retrospectief					
Hagan & Palloni	1990	Cambridge Study in Delinquent Development (London)	218 onderzoekspersonen en hun vaders	Self report en officiële gegevens	Veroordeelde en niet-veroordeelde jongens
Sampson & Laub	1993	Unravelling juvenile delinquency (Gluecks) (Boston)	480 onderzoekspersonen en hun vaders	Self-report en officiële gegevens	Veroordeelde en niet-veroordeelde jongens
Farrington e.a.	1996	Cambridge Study in Delinquent Development (London)	397 onderzoekspersonen, ouders en siblings	Officiële gegevens	Veroordeelde en niet-veroordeelde jongens
Rowe & Farrington	1997	Cambridge Study in Delinquent Development London)	344 onderzoekspersonen, ouders en siblings	Self-report en officiële gegevens	Veroordeelde en niet-veroordeelde jongens
Gorman-Smith e.a.	1998	Chicago Youth Development Study (Chicago)	288 onderzoekspersonen en hun ouders	Self report	5e en 7e jaars scholieren
Farrington e.a.	1998	Cambridge Study in Delinquent Development (London)	411 respondenten en hun vaders	Officiële gegevens	Veroordeelde en niet-veroordeelde jongens
Farrington e.a.	2001	Pittsburgh Youth Study (Pittsburgh)	1.395 onderzoekspersonen, ouders en siblings	Self report	Steekproeven van 1e, 4e en 7e jaars scholieren (jongens)
Jaffee e.a.	2003	Enironmental Risk Longitudinal Twin Study Engeland & Wales)	1.116 tweelingen en hun ouders	Self-report	Steekproef van tweelingen, meer high-risk families
Prospectief					
Thornberry e.a.	2003	Rochester Youth Development Study (New York)	109 vaders, 111 moeders, 296 kinderen (max. 10 jaar)	Self-report en report van partner	Selectie van leerlingen openbare scholen (7e en 8e jaars)
Smith & Farrington	2004	Cambridge Study in Delinquent Development London)	408 grootvaders, 178 vaders en 322 kinderen (+/- 15 jaar)	Self-report en officiële gegevens	Veroordeelde en niet-veroordeelde jongens
Thornberry	2005	Rochester Youth Development Study (New York)	109 vaders, 111 moeders, 296 kinderen (max. 15 jaar)	Self-report en report van partner	Selectie van leerlingen openbare scholen (7e en 8e jaars)

1.116 tweelingen en hun ouders laat ten slotte zien dat de kans voor kinderen om zelf antisociaal gedrag te vertonen groter is als hun criminele vader wel aanwezig is, dan wanneer deze niet in hun leven aanwezig is. De resultaten van deze studies wijzen op een sterke samenhang tussen het criminele gedrag van ouders en hun kinderen.

De *Cambridge Study in Delinquent Development* (CSDD) heeft zonder twijfel de belangrijkste inzichten in de intergenerationale ontwikkeling van crimineel gedrag gebracht. Deze studie, aanvankelijk uitgevoerd door West, tegenwoordig

door Farrington, volgt een populatie van 411 in 1953 in Londen geboren jongens en hun families van hun 8e tot hun 40e jaar door interviews en het verzamelen van officiële gegevens. De meeste van deze 411 jongens hebben inmiddels ook kinderen. Deze kinderen zijn nu tussen de 18 en 35 jaar oud (o.a. Smith & Farrington, 2004). In meerdere artikelen zijn de relaties tussen het criminele gedrag van ouders, broers, zussen en onderzoekspersonen onderzocht (zie tabel 1).

De bevindingen van de CSDD zijn imponerend. Er blijkt onder meer uit dat er zowel een verband bestaat tussen het criminele gedrag van ouders van de onderzoekspersonen (G1) en de onderzoekspersonen zelf (G2) als tussen het delinquente gedrag van de onderzoekspersonen en dat van hun kinderen (G3) (Smith & Farrington, 2004). Rowe en Farrington (1997) rapporteren bijvoorbeeld een correlatie van .43 tussen het criminele gedrag van de onderzoekspersonen en hun vaders. Eenzelfde bevinding komt uit de CSDD wanneer de kinderen van de onderzoekspersonen worden bekeken (Smith & Farrington, 2004). Van kinderen van onderzoekspersonen die antisociaal gedrag vertoonden op 32-jarige leeftijd, vertoont 39 procent een gedragsprobleem. Kinderen van onderzoekspersonen zonder antisociaal gedrag hebben slechts in 20 procent van de gevallen gedragsproblemen. De onderzoeksresultaten van de CSDD laten verder zien dat de timing van de veroordelingen van ouders niet of nauwelijks van belang is voor de mate van intergenerationale overdracht. Ouders die hun laatste delict voor de geboorte begingen, hadden ongeveer evenveel invloed op de kans dat hun zoon delicten ging plegen als ouders die pas veroordeeld waren na de geboorte van het kind (West & Farrington, 1977).

De eerdere studies, en met name de CSDD,² hebben dus belangrijke inzichten in de intergenerationale overdracht van veroordelingen over de levensloop opgeleverd. Toch is het van belang tenminste drie onderzoeksvragen opnieuw te stellen en deze in dit artikel voor het eerst voor de Nederlandse situatie en met unieke prospectieve gegevens te beantwoorden.³ Deze vragen liggen ten grondslag aan de studie van de intergenerationale overdracht van criminaliteit in het algemeen en aan de ontwikkelings- en levensloopcriminologie in het bijzonder:

- In welke mate is er een algemene intergenerationale overdracht van veroordelingen?
- In welke mate is de timing van de veroordelingen van ouders van invloed op het aantal veroordelingen van de kinderen?
- In welke mate is er specifieke intergenerationale overdracht van bepaalde soorten delicten?

2 Merk op dat CSDD ten opzichte van de CCLS ook relevante beperkingen kent. Allereerst is de grootte van de dataset beperkt. De CSDD beschikt over de gegevens van 411 jongens uit een achterstandswijk in Londen en hun kinderen. Deze kinderen zijn maximaal slechts 15 jaar oud. Het meeste onderzoek van de CSDD richt zich dus ook op de vaders van de 411 jongens en is retrospectief van aard. Daarbij kent de CSDD geen nationale representatieve steekproef, maar een selectieve groep van jongens uit Londen.

3 Ons onderzoek verschilt van studies naar intergenerationale overdracht van specifieke groepen in Nederland, bijvoorbeeld kinderen van personen die in bepaalde inrichtingen hebben gezeten, zie bijvoorbeeld C. Bijleveld & M. Wijkman (2005) *Troublesome boys: re-education and delinquency 100 years ago*. Paper presented 18 November 2005 at the Toronto Annual Meeting of the American Society of Criminology, Toronto. Daarbij vormen de oorspronkelijke onderzoekspersonen geen representatieve steekproef van personen die met justitie in aanraking zijn geweest.

Theorie en hypothesen

Een theoretisch antwoord op onze eerste onderzoeksvraag kan uit zo goed als iedere criminologische theorie worden afgeleid. In bijna alle gevallen leidt dit tot de voorspelling dat naarmate ouders meer criminaliteit plegen, de kans groter wordt dat hun kinderen ook crimineel gedrag zullen vertonen. Daarnaast wordt in alle empirische onderzoeken uit tabel 1 dit verband gevonden. Deze theorieën en onderzoeken twisten echter over de sterkte en over de oorzaak van de samenhang tussen veroordelingen van ouders en van hun kinderen. De oorzaken die zij aandragen voor het intergenerationele verband (bijvoorbeeld de omgang en bindingen met delinquenten, gezinsleden, vrienden en buurtgenoten) kunnen wij echter met de huidige data niet toetsen.

In dit artikel beperken wij ons tot de toetsing van hypothesen afgeleid van twee criminologische theorieën – de zelfcontroletheorie (Gottfredson & Hirschi, 1990) en de leeftijdsgebonden informele sociale controletheorie (Sampson & Laub, 1993). Wij sluiten daarmee aan bij de traditie van de ontwikkelings- en levensloopcriminologie. We presenteren dan een aantal tegengestelde hypothesen, afgeleid van de twee theorieën als mogelijke antwoorden op al onze drie onderzoeksvragen.

In hun *General Theory of Crime* (1990) poneren Gottfredson en Hirschi een theorie die alle vormen van crimineel gedrag zou kunnen verklaren. De belangrijkste veronderstelling van deze zelfcontroletheorie is dat deviant gedrag voortkomt uit disposities van personen die stabiel zijn gedurende de levensloop. Het plegen van delicten komt volgens Gottfredson en Hirschi voort uit een gebrek aan zelfcontrole. Weinig zelfcontrole komt onder andere tot uiting doordat mensen hun behoeften onmiddellijk bevredigd willen zien en impulsief zijn. Hoe lager de mate van zelfcontrole waarover mensen beschikken, des te meer delicten zullen zij plegen. Deze mate van zelfcontrole kan gezien worden als een relatief stabiel fenomeen. Mensen met weinig zelfcontrole plegen relatief dus meer delicten in iedere fase van hun leven. Daarbij zijn zij ook sterker geneigd tot ander riskant gedrag (bijvoorbeeld veel losse seksuele contacten, alcoholverslaving).

Een laag niveau van zelfcontrole wordt volgens Gottfredson en Hirschi (1990) volledig veroorzaakt door een gebrekkige opvoeding. Ouders die deviant gedrag van hun jonge kinderen niet consequent controleren, herkennen en bestraffen, veroorzaken daarmee een lage mate van zelfcontrole bij hun kinderen. Criminele ouders, die zelf ook een lage mate van zelfcontrole bezitten, zijn minder goed in staat om hun kinderen adequaat op te voeden. Een gebrek aan zelfcontrole leidt dus tot een gebrekkige opvoeding en dat leidt dan weer tot een gebrek aan zelfcontrole bij het kind. De samenhang tussen crimineel gedrag van ouders en het opeenvolgende gedrag van hun kinderen wordt volgens de zelfcontroletheorie dus volledig verklaard door het lage niveau van zelfcontrole dat in de vroege kindertijd door ouders aan hun kinderen wordt doorgegeven.

Vanuit de zelfcontroletheorie verwachten we dus een samenhang tussen het aantal veroordelingen van vaders en van hun kinderen. De directe timing van de delicten zal echter geen invloed hebben; of een vader de delicten pleegt voor de geboorte van zijn kinderen of juist delicten pleegt wanneer zijn kinderen in de puberteit zitten, doet er niet toe. Ook de aard van het criminele gedrag zal geen

invloed hebben op het criminele gedrag van de kinderen. Gottfredson en Hirschi formuleerden immers een algemene theorie waarmee het plegen van allerlei verschillende soorten delicten door een gebrek aan zelfcontrole kan worden verklaard (Gottfredson & Hirschi, 1990).

Een tweede theorie, de leeftijdsgebonden socialecontroletheorie (Sampson & Laub, 1993), veronderstelt dat ook andere factoren dan zelfcontrole van invloed zijn op de kans dat iemand delicten pleegt. Een deel van de verschillen in crimineel gedrag wordt verondersteld tot stand te komen door verschillen in zelfcontrole; daarnaast oefenen levensloopomstandigheden nog een apart effect uit. Volgens de leeftijdsgebonden socialecontroletheorie verminderen sterke bindingen met familie en partner de kansen op het plegen van crimineel gedrag. Het versterken van deze bindingen tijdens de levensloop kan de kans op het plegen van delicten door een individu verkleinen (Sampson & Laub, 1993).

Het hebben van een vader, die tot lang na de volwassenheid van zijn kinderen crimineel actief blijft, kan – volgens ons – ook gezien worden als een levensloopkenmerk. Wij veronderstellen daarom dat er naast een indirect effect via zelfcontrole ook een direct effect van het criminele gedrag van de ouders op het criminele gedrag van hun kinderen uitgaat. Vaders die doorgaan met het plegen van delicten nadat hun kinderen zijn geboren, zullen een sterkere invloed uitoefenen op de criminele loopbaan van hun kinderen dan vaders die veel eerder stoppen.

Een direct effect van delicten van vader op het delinquent gedrag van zijn kinderen impliceert ook dat de aard van de delicten die vader pleegt van belang zal zijn. Als kinderen direct worden beïnvloed door hun ouders zullen zij ook vatbaar zijn voor de aard van het vertoonde gedrag. Kinderen van wie de vaders gewelddadig delinquent gedrag vertonen, zullen een grotere kans hebben ook gewelddadige delicten te plegen dan kinderen van wie de vaders alleen kleine overtredingen begaan.

Op basis van de twee criminologische theorieën kan een identieke algemene hypothese over intergenerationele overdracht van crimineel gedrag worden geformuleerd. Wanneer er echter meer precieze hypothesen worden afgeleid over de invloed van de timing en het type crimineel gedrag van de vader, leiden de twee theorieën tot tegengestelde hypothesen:

- *Algemene hypothese*: naarmate een vader vaker voor delicten veroordeeld is, is de kans des te groter dat zijn kinderen ook een of meer veroordelingen hebben.
- *Timinghypothese 1 (zelfcontroletheorie)*: de timing van de veroordelingen van vader heeft geen invloed op de kans dat zijn kinderen een of meer veroordelingen hebben.
- *Timinghypothese 2 (sociale controletheorie)*: naarmate het kind ouder is wanneer diens vader crimineel actief is, is de kans des te groter dat het kind een of meer veroordelingen heeft.
- *Specialisatiehypothese 1 (zelfcontroletheorie)*: het type delict dat vader pleegt heeft geen invloed op de kans dat zijn kinderen een of meer veroordelingen van dat bepaalde type hebben.
- *Specialisatiehypothese 2 (sociale controletheorie)*: naarmate een vader meer delicten van een bepaald type pleegt, is de kans des te groter dat zijn kinderen ook een of meer veroordelingen van dat bepaalde type hebben.

Data

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden maken we gebruik van de gegevens van de *Criminele Carrière en Levensloop Studie* (CCLS) van het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR). De justitiële en levensloopgegevens van 5.164 willekeurig gekozen personen die in 1977 zijn veroordeeld, zijn reeds verzameld bij de dataverzameling van CCLS-veroordeelden (Nieuwbeerta & Blokland, 2003). Deze onderzoekspersonen zijn geselecteerd door middel van een representatieve steekproef van 4 procent van alle misdrijfzaken die in 1977 onherroepelijk werden afgedaan. Van deze onderzoekspersonen zijn de justitiële gegevens begin 2006 opgevraagd bij het Algemeen Documentatieregister van de Justitiële Documentatiedienst. Daarbij zijn gegevens over de levensloop opgevraagd bij de Gemeentelijke BasisAdministratie (GBA) en het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG).

Voor dit artikel, waarin intergenerationele veranderingen centraal staan, hebben we de gegevens van een willekeurige selectie van de onderzoekspersonen van de CCLS (namelijk 899 mannen) uitgebreid met gegevens over de justitiële contacten van hun kinderen (CCLS-kinderen, Van de Rakt & Nieuwbeerta, 2005).⁴ Uit gegevens van de GBA en het CBG blijkt dat deze 899 mannen samen 1.385 kinderen hebben gekregen, die nu boven de 12 jaar zijn.⁵ Van deze 1.385 kinderen zijn begin 2006 de justitiële gegevens met behulp van uittreksels uit het Algemeen Documentatieregister van de Justitiële Documentatiedienst (OBJD) verkregen. Aanvullend is een controlegroep samengesteld van willekeurig geselecteerde mannen uit de Nederlandse bevolking die precies even oud waren als de 899 mannen in de CCLS-onderzoeksgroep.⁶ Ook van deze 899 mannen zijn de gemeentelijke gegevens bij het GBA en CBG opgevraagd. Van 824 mannen hebben we gemeentelijke gegevens kunnen vinden. Deze 824 mannen hebben 1.319 kinderen gekregen die nu boven de 12 jaar zijn. Van de 824 controlepersonen en de 1.319 kinderen zijn begin 2006 ook de justitiële gegevens verzameld. Uit deze gegevens bleek dat 107 vaders uit de controlegroep een veroordeling hadden. Deze vaders en hun kinderen zijn niet meegenomen in de controlegroep, waardoor we 717 vaders en 1.137 kinderen overhouden.⁷ In tabel 2 staan beschrijvende gegevens over de onderzoekspersonen, hun kinderen, de controlepersonen en hun kinderen weer-gegeven.

4 Deze selectie naar aantal en naar geslacht (mannen) heeft slechts pragmatische redenen. In een latere fase gaan we de gegevens van de kinderen voor alle CCLS-onderzoekspersonen (dus ook de vrouwen) opzoeken.

5 De grens van 12 jaar is gekozen, omdat dit de leeftijd is waarop kinderen in Nederland strafrechtelijk kunnen worden vervolgd.

6 Hiervoor hebben we in het archief van het Ministerie van Defensie, waar van alle Nederlandse mannen persoonsgegevens liggen, bij elk van de 899 mannen in de onderzoeksgroep iemand geselecteerd met dezelfde geboortedatum.

7 Doel van een controlegroep is een groep mensen te hebben die een bepaalde stimulus (in dit geval het hebben van een veroordeelde vader) niet ondergaan. Vaders uit de representatieve groep Nederlanders die toch een delict hebben gepleegd voldoen daarmee niet aan de eis van controlegroep en nemen we daarom niet mee in onze analyses.

Tabel 2: Beschrijvende gegevens onderzoeksgroep en controlegroep: vaders en hun kinderen

	Onderzoeksgroep	Controlegroep
<i>Vaders</i>		
Aantal personen	899	717
Aantal personen met kinderen	612	545
Aantal personen met kinderen > 12 jaar	574	505
Gemiddelde leeftijd in 2003	51,4	53,6
Gemiddeld aantal delicten tot 2003	13,1	0
% personen eens in de gevangenis	18,8	0
% personen getrouwd (geweest)	73,6	84,3
<i>Kinderen</i>		
Aantal kinderen boven de 12 jaar	1.385	1.137
Aantal jongens	674	593
Aantal meisjes	711	544
Aantal veroordeelde kinderen	297	75
Gemiddelde leeftijd in 2005	31,4	28,0
Gemiddeld aantal delicten tot 2005	1,1	0,2
% kinderen eens in de gevangenis	5,9	0,5

Bron: CCLS-kinderen 2005

De 899 onderzoekspersonen pleegden gemiddeld 13,1 delicten, 18,8 procent van hen heeft ooit een gevangenisstraf opgelegd gekregen (zie tabel 2). De 1.385 kinderen van deze vaders zijn gemiddeld 31,4 jaar oud, maar de verdeling van de leeftijden van deze kinderen loopt sterk uiteen. Van de groep kinderen is de jongste (door selectie) 12 en de oudste 67 jaar oud. De kinderen plegen tot aan 2003 veel minder delicten dan hun vaders, gemiddeld begaan zij 1,1 delict per persoon. Voor een deel is deze lagere criminele participatie van kinderen te verklaren doordat zij veel jonger zijn dan hun vaders en dus minder mogelijkheden tot crimineel gedrag hebben gehad. De controlepersonen hebben logischerwijs geen enkel delict gepleegd. Hun kinderen blijken veel minder delicten te plegen dan de kinderen van de onderzoeksgroep (gemiddeld 0,18 delict per persoon). Bovendien blijken zij veel minder vaak in de gevangenis te hebben gezeten (0,5 versus 5,9 procent). Er bestaat overigens ook een samenhang tussen het delinquent gedrag van de vader en de kenmerken van zijn gezinssituatie (zie tabel 3). Onderzoekspersonen die veel delicten plegen, blijken minder vaak te trouwen dan onderzoekspersonen die maar weinig of geen delicten hebben gepleegd. Verder hebben delinquenten met veel veroordelingen gemiddeld meer partners dan delinquenten met weinig of geen veroordelingen. Een verklaring voor deze schijnbare tegenstelling kan onder andere gevonden worden in de zelfcontroletheorie (Hirschi & Gottfredson, 1990). Mensen met een criminele geneigdheid zijn minder goed in staat om lange verbintenissen aan te gaan. Als persistente daders toch in het huwelijk treden, dan zijn zij minder goed in staat om zo'n relatie te behouden en is de kans groot dat het huwelijk strandt. Daarop kan weer een nieuwe relatie worden aangegaan.

Tabel 3: Gezinskenmerken van onderzoekspersonen en controlepersonen

	Controlegroep		Onderzoeksgroep		
	0 delicten	1 delict	2-5 delicten	6-5 delicten	15 < delicten
% ooit getrouwd ^a	84,3	81,9	81,4	71,5	62,6
# partners ^{ab}	1,13	1,17	1,24	1,35	1,39
% met kinderen ^a	76,0	75,4	70,5	69,3	59,1
Gemiddelde leeftijd le kind ^{ac}	29,0	28,2	28,1	27,6	25,4
# kinderen ^c	2,37	2,33	2,5	2,23	2,4
Gemiddelde leeftijd kinderen ^c	24,9	27,4	28,4	25,4	26,8
% zonen ^c	53,6	54,5	52,3	51,5	51,5
% buitenechtelijke kinderen ^{ac}	7,2	10,9	12,0	29,1	35,8

* = $p < 0,05$; ** = $p < 0,01$

Bron: CCLS-kinderen 2005

^a Voor deze kenmerken zijn er significante verschillen tussen de kenmerken van onderzoekspersonen en controlepersonen (F-toetsen (bij gemiddelden) en Chi2-toetsen (bij percentages en aantallen))

^b Berekend over de onderzoekspersonen die tenminste een maal getrouwd zijn (geweest) (N=661).

^c Berekend over de onderzoekspersonen die kinderen hadden (N=610).

Verder blijkt dat naarmate een onderzoekspersoon meer delicten heeft gepleegd, de kans kleiner is dat hij kinderen krijgt. Personen met veel veroordelingen die kinderen krijgen beginnen daar echter op vroegere leeftijd (gemiddeld op hun 25ste) mee dan onderzoekspersonen die slechts één of geen delict pleegden (gemiddeld op hun 28ste en 29ste). Ook is opvallend dat het criminele gedrag van vaders samenhangt met de kans op buitenechtelijke kinderen. Vaders die meer dan 15 delicten plegen, hebben in 36 procent van de gevallen een kind buiten het huwelijk, terwijl dat bij de controlepersonen slechts in 7 procent van de gevallen zo is. De kinderen van vaders met een uitgebreid strafblad hebben dus niet alleen te maken met het extensieve criminele gedrag van hun vader. Zij worden ook vaker geboren buiten het huwelijk, kennen gemiddeld een jongere vader en zien hun vader gemiddeld met meer partners in het huwelijk treden.

Analytische strategie en resultaten

Om de drie onderzoeksvragen te beantwoorden en de hypothesen te toetsen, hebben we een aantal analyses uitgevoerd. Allereerst onderzochten we met kruis-tabellen de intergenerationele overdracht van veroordelingen van vaders op hun kinderen. Vervolgens hebben we de invloed van veroordelingen van vaders op de kans op een veroordeling van een kind met logistische regressiemodellen⁸ geanalyseerd, waarbij we rekening kunnen houden met effecten van leeftijd en geslacht. Deze controle is belangrijk, omdat de leeftijdsverdeling van de kinderen

8 We kiezen voor een logistisch regressiemodel vanwege de zeer scheve verdeling in het aantal kinderen met een veroordeling (ruim 90 procent heeft geen enkele veroordeling). Een logistisch model geeft ons inzicht in de kansverhouding tussen het wel of niet vertonen van een delinquent gedrag.

zoals gezegd sterk uiteenloopt, waardoor de kansen voor kinderen om een delict te plegen ook sterk uiteenlopen. Immers, een kind in de adolescentie heeft maar een veel kortere periode de tijd gehad om een delict te plegen, daarvoor gepakt en veroordeeld te worden dan iemand van 30 jaar. Bij de analyses houden we verder rekening met het feit dat sommige vaders meerdere kinderen hebben, door 'random effects' modellen te gebruiken.⁹

Onze eerste onderzoeksvraag luidde: *In welke mate is er een algemene intergenerationale overdracht van veroordelingen?* Om deze vraag te beantwoorden is in tabel 4 het aantal veroordelingen van vaders afgezet tegen het aantal veroordelingen van hun zonen en dochters.¹⁰ Kinderen van vaders zonder veroordelingen (controlepersonen) blijken in 93,4 procent van de gevallen ook géén veroordelingen te hebben. Voor zonen blijkt dit percentage lager dan voor dochters. Kinderen van vaders met een of meer veroordelingen blijken echter veel vaker veroordeeld te zijn. Naarmate de vader veroordeeld is voor meer delicten blijkt de kans groter dat zijn kinderen ook voor een delict veroordeeld zijn.¹¹ Deze conclusies worden bevestigd in de logistische regressieanalyse waarbij gecontroleerd wordt op de effecten van geslacht en leeftijd.¹² Een kind van een vader met meer dan vijftien veroordelingen heeft elf keer zoveel kans om ook een veroordeling te hebben als een kind van een vader zonder veroordeling. Deze resultaten bevestigen dus de *algemene hypothese* dat naarmate een vader voor meer delicten veroordeeld is, de kans groter is dat zijn kinderen ook een of meer veroordelingen hebben. Vooral na vijftien veroordelingen lijkt deze kans explosief te groeien. Onze resultaten komen overeen met de resultaten van de CSDD, waarin ook een substantieel verband tussen de veroordelingen van vaders en hun kinderen werd gevonden (o.a. Smith & Farrington, 2004).

Om onze tweede onderzoeksvraag (*In welke mate is de timing van de veroordelingen van ouders van invloed op het aantal veroordelingen van de kinderen?*) te beantwoorden, is in tabel 5 de timing van de gepleegde delicten van vader afgezet tegen het aantal veroordelingen dat de kinderen op hun naam hebben staan. Kinderen van wie de vader geen delicten meer pleegt na hun geboorte hebben ongeveer evenveel kans op een veroordeling als kinderen van controlepersonen, vaders die helemaal geen veroordeling hebben. Naarmate een vader langer doorgaat met het plegen van delicten, blijkt het kind meer veroordelingen te hebben. Kinderen van wie de vader nog delicten pleegt na hun 18^e blijken in ruim 30 procent van de gevallen ook een of meer veroordelingen te hebben. In 10,6 procent van de gevallen blijkt het dan zelfs om meer dan vijf veroordelingen te gaan.

9 Om rekening te houden met de geneste structuur van de data, worden de effecten met het programma STATA8 geschat in een zogenoemd *random effects model*. De resultaten van een *random effects model* geven niet alleen de parameterschattingen weer van de logistische regressieanalyse, maar ook de variantie van de panelniveaucomponent. In de tabellen in dit artikel presenteren we ρ , berekend als $\sigma^2 / \sigma_v^2 + 1$. Rho kan worden geïnterpreteerd als de proportionele bijdrage in de totale variantie door de panelniveaucomponent.

10 Let wel: vaders verschijnen even vaak in de tabel als zij kinderen hebben.

11 Chi² toetsen wijzen bij kinderen, zonen en dochters uit dat de verschillen in percentages significant zijn ($p < 0,05$).

12 De geschatte effectparameters zijn: $\text{Ln}(p/(1-p)) = \text{intercept} + .58(.30)*1\_delict\_vader + .91(.24)*2-5\_delicten\_vader + 1.58(.24)*6-15\_delicten\_vader + 2.71(.25)*15\_delicten\_vader - 1.89(.17)*vrouw + .04(.01)*leeftijd$. [N = 2.552 kinderen van 1.079 vaders].

Tabel 4: Aantal delicten van kinderen (zonen en dochters) naar aantal delicten van vaders

	Controlegroep	Onderzoeksgroep			
	0 delicten	1 delict	2-5 delicten	6-15 delicten	15 < delicten
<i>Kinderen</i>					
Geen delicten	93,4	85,6	85,7	80,5	61,6
1 delict	3,6	4,7	4,3	6,9	10,7
2-5 delicten	2,2	6,4	7,5	8,2	15,7
> 5 delicten	0,8	3,4	2,5	4,4	12,5
N	1.137	236	442	389	319
<i>Zonen</i>					
Geen delicten	89,9	75,2	78,0	65,4	42,9
1 delict	5,7	8,0	6,5	11,2	12,8
2-5 delicten	3,4	10,4	10,3	15,6	20,5
> 5 delicten	1,0	6,4	5,1	7,8	23,7
N	593	125	214	179	156
<i>Dochters</i>					
Geen delicten	97,2	97,3	93,0	93,3	78,5
1 delict	1,3	0,9	2,2	3,3	8,6
2-5 delicten	0,9	1,8	4,8	1,9	11,0
> 5 delicten	0,6	0,0	0,0	1,4	1,8
N	544	111	227	210	163

Bron: CCLS-kinderen 2005

Tabel 5: Aantal delicten van kinderen naar timing van de delicten van vader

	Controlegroep (geen veroor- delingen)	Gestopt voor geboorte	Gestopt voor leeftijd=12	Gestopt voor leeftijd =18	In ieder geval door na leeftijd =18
<i>Kinderen</i>					
Geen delicten	93,4	92,0	82,6	73,2	69,8
1 delict	3,6	2,9	7,1	8,7	7,5
2-5 delicten	2,2	3,5	8,2	13,0	12,1
5 < delicten	0,8	1,6	2,1	5,1	10,6
N	1137	311	340	254	480

Bron: CCLS-kinderen 2005

Deze effecten van timing van delicten hebben we ook met een logistisch regressie-model geanalyseerd. In dit model wordt rekening gehouden met de effecten van het aantal delicten, geslacht en leeftijd. Dit levert dezelfde conclusies op: de timing van delicten van de vader is van invloed op de kans dat een kind een of meer ver-

oordelingen heeft.¹³ De kans op een veroordeling van een kind van wie de vader nog delicten pleegt na het 18^e levensjaar blijkt bijvoorbeeld ruim vier keer zo groot als de kans op een veroordeling van een kind van wie de vader geen delicten pleegde. Kinderen van wie vaders stoppen voor hun geboorte blijken echter een even grote kans op een veroordeling te hebben als kinderen van wie de vaders helemaal geen delicten plegen, onafhankelijk van het aantal delicten dat de veroordeelde vader pleegde. De resultaten geven dus ondersteuning voor *timinghypothese 2*. De leeftijdsgebonden sociale controletheorie verkrijgt daarmee steun, terwijl de resultaten de voorspellingen van de zelfcontroletheorie tegenspreken. Onze resultaten spreken bovendien de bevindingen van onderzoek van de Cambridge Study in Delinquent Development tegen. Daaruit bleek immers dat het plegen van delicten door de vader ook effecten had, wanneer deze voor de geboorte van het kind plaatsvonden (West & Farrington, 1977).

Tenslotte bekijken we onze derde en laatste onderzoeksvraag (*In welke mate is er specifieke intergenerationele overdracht van bepaalde soorten delicten?*). Daarmee onderzoeken we welke van de twee specialisatiehypothesen opgaat. Tabel 6 geeft de percentages kinderen die een of meerdere geweldsdelicten pleegden voor vier verschillende groepen vaders. We vergelijken vaders met geen enkele veroordeling (1), vaders die veroordelingen hadden, maar geen geweldsdelict pleegden (2), vaders die een keer veroordeeld zijn wegens een geweldsdelict (3) en vaders die meer dan eens zijn veroordeeld wegens een geweldsdelict (4). Eenzelfde verdeling is gemaakt voor vermogensdelicten.¹⁴ Het aantal kinderen dat een geweldsdelict pleegt, lijkt vooral groot te zijn in de groep van wie de vader meer dan eens is

Tabel 6: Gewelds- of vermogensdelicten door kinderen naar gewelds- of vermogensdelicten door vader

	Geweldsdelicten door de vader			
	Geen enkel delict	Een niet-geweldsdelict	1 geweldsdelict	Meer dan 1 geweldsdelict
Niet	98,3	96,7	95,4	91,6
Wel	1,7	3,3	4,6	8,4
N	1.137	606	304	475
	Vermogensdelicten door de vader			
	Geen enkel delict	Een niet-vermogensdelict	1 vermogens-del.	Meer dan 1 vermogensdelict
Niet	97,2	93,9	96,1	91,7
Wel	2,8	6,1	3,9	8,3
N	1.137	957	284	144

Bron: CCLS-kinderen 2005

13 De geschatte effectparameters zijn: $\ln(p/(1-p)) = \text{intercept} + .39(.29)*\text{vader\_gestopt\_voor\_geboorte} + 1.09(.25)*\text{vader\_gestopt\_voor\_leeftijd}=12 + 1.47(.26)*\text{vader\_gestopt\_voor\_leeftijd}18 + 1.42(.26)*\text{vader\_door\_na\_leeftijd}=18 + .03(.01)*\text{totale\_aantal\_delicten} - 1.83(.17)*\text{vrouw} + .03(.01)*\text{leeftijd}$. [N = 2.552 kinderen van 1.079 vaders].

14 De delicten zijn ingedeeld in gewelds- en vermogensdelicten volgens de standaardclassificatie van delicten van het CBS waarbij diefstal met geweld als geweldsdelict is geïnclassificeerd.

veroordeeld wegens een geweldsdelict (8,4 procent). Kinderen van wie de ouders geen veroordeling hebben, blijken slechts in 1,7 procent van de gevallen een veroordeling voor een geweldsdelict te hebben. Het aantal kinderen dat veroordeeld is voor een vermogensdelict is groot onder degenen met een vader die meer dan eens een vermogensdelict heeft gepleegd (8,3 procent), maar wijkt nauwelijks af van degenen van wie de vader voor andere delicten is veroordeeld (6,1 procent). Om het verband tussen het type delict dat vader pleegde en het type delict waarvoor de kinderen veroordeeld zijn beter te onderzoeken, verrichtten we ook een logistische regressieanalyse.¹⁵ Hierbij bekijken we de effecten van het aantal gewelds- of vermogensdelicten ten opzichte van het aantal andere delicten dat een vader pleegde. Ook houden we hierbij rekening met de effecten van leeftijd en geslacht. We zien dat het aantal geweldsdelicten van de vader geen effect heeft op de kans op een geweldsdelict als we rekening houden met het aantal overige feiten. Het aantal vermogensdelicten heeft wel een significant effect op de kans dat een kind een vermogensdelict pleegt. Het aantal overige feiten oefent daarbij ook invloed uit. Het hebben van een vader die veel geweldsdelicten pleegt, vergroot de kans op het plegen van dat soort delicten echter niet. Het totale aantal overige delicten is een betere voorspeller. Het hebben van een vader die veel vermogensdelicten pleegt, vergroot de kans op het plegen van een vermogensdelict wel, maar die kans wordt ook groter wanneer de vader delicten van een ander type pleegt. Al met al vinden we vooral ondersteuning voor *specialisatiehypothese 1* (zelfcontroletheorie) die stelt dat het type delicten van vader geen invloed heeft op de kans dat zijn kinderen een of meer veroordelingen van dat bepaalde type hebben. *Specialisatiehypothese 2* (leeftijdsgelinkte socialecontroletheorie) moeten we dus verwerpen.

Discussie: timing delicten bepalend voor overdracht

Dit artikel geeft inzicht in de mate waarin de veroordelingen van vaders samenhangen met de veroordelingen van hun (volwassen) kinderen. Voor Nederland is dit de eerste, prospectieve beschrijving naar de intergenerationale overdracht van veroordelingen, maar ook daarbuiten is deze studie met 899 veroordeelde vaders en hun 1.385 kinderen en 717 niet-veroordeelde vaders (als controlegroep) en hun 1.137 kinderen de meest grootschalige studie die tot nu toe naar de intergenerationale overdracht van crimineel gedrag is verricht (voorzover wij weten). Daarbij geeft dit onderzoek inzicht in de invloed van de timing van de gepleegde delicten van de vader en in de overdracht van specifieke typen delicten. Dit maakte het mogelijk hypothesen uit de zelfcontroletheorie en uit de leeftijdsgelinkte informele sociale controletheorie te toetsen.

15 Voor de kans op een geweldsdelict zijn de geschatte effectparameters: $\text{Ln}(p/(1-p)) = \text{intercept} + .08(.04) \cdot \text{aantal\_geweldsdelicten} + .03(.01) \cdot \text{aantal\_overige\_feiten} - 4.51(.35) \cdot \text{vrouw} + .01(.01) \cdot \text{leeftijd\_kind}$. [N = 2.552 kinderen van 1.079 vaders]. Voor de kans op een vermogensdelict zijn de geschatte effectparameters: $\text{Ln}(p/(1-p)) = \text{intercept} + .03(.01) \cdot \text{aantal\_geweldsdelicten} + .05(.01) \cdot \text{aantal\_overige\_feiten} - 0.97(.24) \cdot \text{vrouw} + .01(.01) \cdot \text{leeftijd\_kind}$. [N = 2.552 kinderen van 1.079 vaders].

Dit onderzoek laat zien dat het aantal veroordelingen van vaders een flinke samenhang vertoont met het aantal veroordelingen van hun kinderen. Ook wanneer gecontroleerd wordt voor leeftijd en geslacht, blijkt de samenhang substantieel te blijven. Hoewel er duidelijk sprake is van overdracht, zien we ook dat de meerderheid van kinderen met een criminele vader niet op het criminele pad belandt. De kans op een veroordeling is vooral groot bij kinderen van wie de vader meer dan vijftien delicten begaat. Daarbij blijkt de timing van de gepleegde delicten door de vader van groot belang te zijn. Onafhankelijk van het aantal delicten dat een vader pleegde, blijkt de kans op het plegen van een delict door een kind groter naarmate zijn vader over een langere periode in zijn leven crimineel actief bleef. Deze bevinding is, zoals eerder gemeld, geheel in strijd met eerdere resultaten uit de Cambridge Study in Delinquent Development (West & Farrington, 1977). Voor kinderen van vaders wier criminele carrière eindigde voor hun geboorte, blijkt de kans dat ze zelf ook delicten plegen even groot als voor kinderen wier vader helemaal nooit delicten pleegde. Een analyse van de overdracht van gewelds- en vermogensdelicten wees uit dat er geen aanwijzingen zijn voor een overdracht van specifieke typen delicten.

De zelfcontroletheorie en de leeftijdsgebonden socialecontroletheorie krijgen beide enige ondersteuning door de gepresenteerde resultaten. Naast een algemeen effect van het aantal veroordelingen van vaders op zonen bestaat er een duidelijk effect van de timing van delicten: kinderen van wie de vader na hun geboorte delicten pleegde, hebben een grotere kans veroordeeld te worden. De kans dat kinderen van wie de vader voor de geboorte stopt met delicten plegen zelf veroordeeld worden, blijkt niet significant af te wijken van de kans dat kinderen van 'gewone', niet-criminele vaders veroordeeld worden. Deze bevinding is in tegenspraak met de zelfcontroletheorie. Vaders die stoppen met criminele gedragingen zouden volgens de zelfcontroletheorie evengoed als vaders die langer doorgaan hun gebrek aan zelfcontrole en daarmee de kans op een veroordeling overdragen. Hoewel de leeftijdsgebonden socialecontroletheorie eveneens veronderstelt dat het criminele ouders (ook wanneer zij vroeg stoppen) aan zelfcontrole ontbreekt, stellen zij dat de invloed van criminele ouders groter is wanneer deze ouders langer doorgaan met het plegen van delicten. Dat er totaal geen verschil bestaat tussen de kinderen van ouders die stoppen met criminele activiteiten voor hun geboorte en de kinderen van 'gewone' ouders, is echter ook niet in overeenstemming met de leeftijdsgebonden socialecontroletheorie. Verder vinden we geen steun voor de voorspelling vanuit de leeftijdsgebonden sociale controletheorie dat er een overdracht van specifieke typen delicten zou bestaan. Op dit punt lijkt de zelfcontroletheorie aldus bevestiging te krijgen.

Over de oorzaken van de samenhang tussen veroordelingen van vaders en kinderen kunnen we nog weinig uitspraken doen. Uiteraard is het zo dat vaders die delicten plegen vaak in lagere sociale posities verkeren dan vaders die weinig of geen delicten plegen. Dit verschil in sociale status zal waarschijnlijk een groot deel van de gevonden samenhang kunnen verklaren. Daarnaast zullen nog vele andere aspecten (opvoedingsmilieu, schoolprestaties en ook erfelijkheid) een rol spelen. Vervolgonderzoek zal zich op de oorzaken van de gevonden samenhang moeten richten.

De gebruikte data kennen verschillende beperkingen. Wij hebben de beschikking over officiële gegevens en omzeilen daarmee sociale wenselijkheidproblematiek, aangezien wij niet hoeven te vertrouwen op zelfrapportage, maar we hebben daarbij hoogstwaarschijnlijk wel te maken met een onderschatting van het totale aantal gepleegde delicten. Immers, veel delicten komen niet bij de politie aan het licht. Wanneer deze onderschatting niet selectief is, zal dit weinig gevolgen hebben voor de door ons gevonden relaties. Waarschijnlijk is de pakkans voor sommige criminele vaders en kinderen echter groter dan voor anderen, omdat sommige personen (of families) sterker door de politie in de gaten worden gehouden dan anderen, of omdat sommige personen slimmere strategieën hebben om uit de armen van de wet te blijven. Deze processen dwingen ons de conclusies van dit onderzoek met voorzichtigheid te behandelen. De resultaten van deze studie zijn dus niet zonder meer generaliseerbaar naar de gehele (huidige) Nederlandse bevolking. Te meer ook, omdat de studie vanwege de opzet met een cohort veroordeelden uit 1977 – en met een controlegroep die even oud is als de veroordeelden – erg weinig allochtone Nederlanders bevat en daarmee niet representatief is voor een populatie veroordeelden in 2006.

Hoewel de dataset nu een behoorlijke omvang kent, is het plegen van ernstige criminaliteit gelukkig een zeldzaamheid, zelfs onder mensen met een veroordeling. We dienen de huidige dataset verder uit te breiden om de overdracht van een speciaal soort delicten (als geweldsdelicten) en de clustering van criminaliteit binnen een klein aantal families beter te onderzoeken.

Literatuur

- Blokland, A., Nagin, D. & Nieuwbeerta, P. (2005). Life span offending trajectories of a Dutch conviction cohort. *Criminology*, 43(4), 919-954.
- Blokland, A. & Nieuwbeerta, P. (2004). Crimineel gedrag over het leven: de effecten van leeftijd, levensomstandigheden en persoonskenmerken. *Mens en Maatschappij*, 79(3), 233-263.
- Blokland, A. & Nieuwbeerta, P. (2005). The effects of life circumstances on longitudinal trajectories of offending. *Criminology*, 43(4), 1203-1240.
- Blokland, A. & Nieuwbeerta, P. (2006). *Developmental and Life Course Studies on Anti-Social, Delinquent and Criminal Behavior. A Review of Contemporary Dutch Research*. Den Haag: BJu Legal Publishers.
- Bijleveld, C.C.J.H. & Wijkman, M. (2005). *Troublesome boys: re-education and delinquency 100 years ago*. Paper presented 18 November 2005 at the Toronto Annual Meeting of the American Society of Criminology, Toronto.
- Cairns, R., Cairns, B., Xie, H., Leung, M. & Hearne, S. (1998). Paths across generations: academic competence and aggressive behaviors in young mothers and their children. *Developmental Psychology*, 34(6), 1162-1174.
- Conger, R., Neppel, T., Jeong Kim, K. & Scaramella, L. (2003). Angry and Aggressive Behavior Across Three Generations: A Prospective, Longitudinal Study of Parents and Children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31(2), 143-160.
- Dunlap, E., Golub, A., Johnson, B. & Wesley, D. (2002). Intergenerational transmission of conduct norms for drugs, sexual exploitation and violence: a case study. *British Journal of Criminology*, 42, 1-20.

- Farrington, D., Barnes, G. & Lambert, S. (1996). The concentration of offending in families. *Legal and Criminological Psychology*, 1, 47-63.
- Farrington, D., Joliffe, D., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M. & Kalb, L. (2001). The concentration of offenders in families, and family criminality in the prediction of boy's delinquency. *Journal of Adolescence*, 24, 579-596.
- Farrington, D., Lambert, S. & West, D. (1998). Criminal careers of two generations of family members in the Cambridge Study in Delinquent Development. *Studies on Crime and Crime Prevention*, 85-105.
- Gorman-Smith, G., Tolan, P., Loeber, R. & Henry, D. (1998). Relation of Family Problems to Patterns of Delinquent Involvement Among Urban Youth. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 26(5), 319-333.
- Hagan, J. & Palloni, A. (1990). The social reproduction of a criminal class in working-class London, circa 1950-1980. *The American Journal of Sociology*, 96(2), 265-299.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkeley: University of California Press.
- Hirschi, T. & Gottfredson, M. (1990). *A general theory of crime*. Stanford, CA.: Stanford University Press.
- Jaffee, S., Moffitt, T., Caspi, A. & Taylor, A. (2003). Life With (or Without) Father: The Benefits of Living With Two Biological Parents Depend on the Father's Antisocial Behaviour. *Child Development*, 74(1), 109-126.
- Laub, J. & Sampson, R. (2003). *Shared Beginnings, Divergent Lives: Delinquent Boys to Age 70*. Cambridge/London: Harvard University Press.
- Nieuwebeerta, P. & Blokland, A. (2003). *Criminal Careers of Adult Dutch Offenders* (Codebook and Documentation). Leiden: NSCR.
- Nijboer, J. (2001). Spanningsbenaderingen. In: E. Lissenberg, S. van Ruller & R. van Swaeningen (red.), *Tegen de Regels IV: een inleiding in de criminologie*. Nijmegen: Ars Aequi Libri, 191-205.
- Rakt, M. van de & Nieuwebeerta, P. (2005) *Criminal Careers of Adult Dutch Offenders and Their Children* (Codebook and Documentation). Leiden: NSCR.
- Rowe, D. & Farrington, D. (1997). The Familial Transmission of Criminal Convictions. *Criminology*, 35(1), 177-201.
- Sampson, R. & Laub, J. (1993). *Crime in the making: pathways and turning points trough life*. Cambridge: Harvard University Press.
- Smith, C. & Farrington, D. (2004). Continuities in antisocial behavior and parenting across three generations. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(2), 230-247.
- Sutherland, E., Cressey, D. & Luckenbill, D. (1992). *Principles of Criminology*. New York: General Hall.
- Thornberry, T., Freeman-Gallant, A., Lizotte, A., Krohn, M. & Smith, C. (2003). Linked Lives: The Intergenerational Transmission of AntiSocial Behaviour. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31(2), 171-184.
- Thornberry, T. (2005). Explaining multiple patterns of offending across the life course and across generations. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 602(1), 156-195.
- Vold, G., Bernard, T. & Snipes, J. (1998). *Theoretical Criminology*. New York/Oxford: Oxford University Press.
- West, D. & Farrington, D. (1977). *The delinquent Way of Life*. London: Heinemann.